

УДК 371.3

**Ірина Войцехівська,
Олена Ільєва**

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному вимогливому та швидкозмінному соціально-економічному середовищі, в умовах реформування системи освіти фахова підготовка компетентних спеціалістів значною мірою залежатиме від результативності запровадження діяльнісного підходу навчання. Тому на заняттях викладач повинен давати не просто суму знань, а сформувати життєву компетентність як самоздатність особистості до оптимальних дій, що базуються на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчанню.

В наш час існує велика кількість інноваційних технологій, які передбачають використання сукупності наукових прийомів, методів, що дозволяють викладачеві застосовувати свої знання та вміння для організації цілеспрямованої творчої роботи студентів. Одні спрямовують свою увагу на ігрові методики, інші вдаються до різноманітних форм роботи в групах, парах, треті використовують ситуацію успіху, дослідження та проектні методи. Але усі ці засоби належать до системи інтерактивного навчання, метою якого є модифікація навчально-виховного процесу.

Педагогічною наукою накопичено значний досвід щодо запровадження інтерактивних методів навчання, зокрема, теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузєєву, А. Гіну, О. Пометун, Л. Пироженко, А. Фасолі, М. Пентилюк тощо.

Метою публікації є дослідження ефективності інтерактивних технологій на заняттях словесності.

Інтерактивні технології є важливим показником особистісно зорієнтованого розвивального навчання. Найхарактернішою ознакою такого способу пізнання є те, що активними співтворцями навчально-виховного процесу стають самі студенти. Кожен студент долучається до співпраці в колективній, груповій діяльності. Викладач і студент спільно визначають мету діяльності, об'єкт, суб'єкт, засоби діяльності, результати навчання. Під час такого спільного пошуку здійснюється обмін думками, знаннями, способами діяльності, внаслідок чого відбувається рефлексія, оцінювання здобутих результатів. Студенти усвідомлюють, чого вони досягли на певній сходинці пізнання, що вони знають, уміють, як виражають своє емоційне ставлення до об'єкта навчання, як володіють оцінними судженнями, як збагатився їхній особистісний досвід творчої діяльності. Орієнтація на такі особливості сучасного навчально-виховного процесу зумовлює вибір викладачем інтерактивних технологій навчання,

використання яких дає змогу підготувати молоду людину до соціальної активності в громадянському суспільстві.

Отож, заняття словесності – це напружена, науково організована й результативна праця всіх студентів у співтворчості з викладачем, яка диференціює та індивідуалізує процес навчання, сприяє самостійному здобуванню знань, стимулює роботу з додатковою літературою, розвиває аналітичне мислення, вміння робити узагальнення, формує в студентів навички самооцінки та самоконтролю своєї навчальної діяльності.

Навчальний процес повинен відбуватися за умови постійної, активної взаємодії всіх студентів, створенні певної психологічної атмосфери довіри, природності, невимушеності. Це співнавчання, взаємонавчання, де студент і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами [4; 9].

Результати навчання досягаються через взаємні зусилля учасників педагогічного процесу, за умови чіткої організації, що передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання ролевих ігор, вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації [2, с. 131], при цьому студенти набувають комунікативних умінь і навичок спілкування. Така організація сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, підвищенню їхньої внутрішньої мотивації до навчання. Разом з тим слід пам'ятати, що результативність діалогу викладача зі студентом залежить від обох партнерів і ніколи не може повторитися з однаковим ефективним результатом.

З досвіду роботи можна стверджувати, що на заняттях словесності результативними є наступні форми та методи роботи: проблемний семінар, дискусія, коло ідей, мікрофон, ділова гра, гронування, складання сенканів, творча лабораторія, мозкова атака, аналіз ситуації тощо. Застосування викладачем усього набору методів активної пізнавальної діяльності у їх численних комбінаціях і поєднаннях забезпечує високу ефективність навчання і розвитку студентів. Взаємодія і взаємозв'язок методів навчання виявляються за єдності завдань і змісту навчання. Провідна роль завжди належить викладачеві, а успішність навчального процесу залежить від того, наскільки аргументовано, доцільно і майстерно він застосовує конкретні методи навчання.

На нашу думку, інтерактивна технологія має бути покладена в основу викладання філологічних дисциплін. Перевага цих занять у тому, що вони дають можливість на заняттях української мови, української мови за професійним спрямуванням та літератури вільно висловлювати свої думки, не узгоджувати їх з підручником чи позицією викладача, спонукають до самостійного мислення замість механічного споживання «готової» інформації. Тобто допомагають викладачеві формувати не лише комунікативні та мотиваційні компетенції, а й соціальні, що пов'язані з

оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю майбутніх спеціалістів. Та найбільша цінність полягає в тому, що вони розвивають творчі здібності студентів, готують їх до майбутнього життя, вчать орієнтуватися в ньому, приймати рішення, думати, аналізувати свої вчинки та вчинки інших.

Для ефективного застосування інтерактивних технологій викладач повинен старанно планувати свою роботу:

- дати студентам випереджувальні завдання різного рівня складності: прочитати, продумати, виконати самостійні завдання;
- підібрати для заняття вправи, які б спонукали студентів до засвоєння теми;
- створити умови для свідомого осмислення завдань студентами;
- забезпечити глибоку мотивацію навчання;
- розробити чіткі критерії оцінювання роботи студентів;
- продумати методи роботи, які б викликали інтерес у студентів;
- підводити підсумки після кожної вправи;
- не захоплюватись використанням великої кількості інтерактивних вправ;
- виробити критерії оцінювання ефективності заняття.

Викладач має закласти основи успішної взаємодії на занятті, створити умови для народження позитивних емоцій, відкритого діалогу, в основі якого повинно лежати толерантне ставлення до співрозмовника – це здатність до порозуміння, уміння правильно наводити аргументи, виявляти власні емоції та адекватно сприймати манери та жести співрозмовника.

При викладанні української мови велике значення мають вправи. Вони активізують діяльність, творче мислення, що сприяє поглибленому засвоєнню лексики й граматики, виробленню вмінь добирати й осмислено використовувати мовні засоби з урахуванням їх значення, функцій стилістичного забарвлення, мовних засобів у відповідних стилях мовлення.

Звичайно, вправи використовуються різного характеру: вступні, пробні, тренувальні, творчі і контрольні. Візьмемо деякі з них для прикладу з української мови: складання проектів, міркування, вирішення завдань проблемного характеру, розігрування ролей, самостійна робота, складання діалогів, злови помилку, мовний турнір, коректор, відшукай ключ, складання схем, таблиць, незакінчені речення та інші.

Досить різноманітними є вправи з української мови за професійним спрямуванням:

- Бліцопитування. Знайти лексичне значення термінів: асортимент, номенклатура, маклер, брокер, аукціон, каталог, біржа.
 - Хто швидше? Провідміняти слова: споживач, товар, договір, контроль.
 - Хвилина поліглота. Перекласти текст українською мовою.
-

– Синтаксичне моделювання. Редагувати текст відповідно до вимог офіційно-ділового стилю.

– Мить творчості. Ввести в речення слова: ставлення – відношення.

– Вільна імпровізація. Скласти текст, використовуючи в ньому кількісні, порядкові та дробові числівники і т.д.

Важлива роль належить професійно орієнтованим методам, серед яких слід виділити ситуаційне навчання, що передбачає активну участь студентів у навчальному процесі. Адже вони опановують попередньо інформацією, а на занятті ведуть колективний пошук ідей, вивчають оптимальні шляхи їх реалізації. Найважливішими функціями викладача в цій роботі є розробка моделі конкретної мовленнєвої ситуації, що відображає реальне життя з його можливими суперечностями. Студенти здобувають знання, формують навички професійної діяльності, розвивають особистість.

На заняттях літератури широко використовуємо такі методи – робота з текстом, опрацювання додаткових джерел, виписування цитат до образів, коментування тексту твору чи окремих епізодів, зіставлення і порівняння текстів, укладання тестів, кросвордів та ін. Цьому сприяє розроблене навчально-методичне забезпечення: опорні конспекти, таблиці-схеми, картки із завданнями, ілюстрації.

Велику увагу приділяємо завданням рівневого характеру, намагаємося систематично й цілеспрямовано вчити студентів відповідати логічно, послідовно розвиваючи думку, роблячи висновок. Адже однозначні відповіді, відсутність проблемної ситуації на заняттях знижують цінність досягнутого студентами, рівень зацікавленості літературою. Тому постійно працюємо над урізноманітненням типів занять, проводимо заняття захисту знань, заняття-диспут, адже вони активізують студентів, заставляють відстоювати свої погляди, спонукають до глибшого проникнення у художній твір.

Слід наголосити на важливості вибору завдань, вони мають бути творчого, проблемно-пошукового, науково-дослідницького змісту. Адже, щоб досягти позитивного результату в житті, особистість повинна навчитись застосовувати знання творчо, перебуваючи в ситуації постійного пошуку, вибору, що вимагає дисциплінованості, вміння працювати в колективі, комунікабельності, широти, глибини, критичності мислення.

Прикладом завдань творчого характеру можуть бути такі:

– Прорекламуйте останню прочитану вами книгу, художній твір.

– Напишіть лист до І. Нечуя-Левицького, прочитавши повість «Кайдашева сім'я».

– Створіть словесний портрет Мавки (Леся Українка «Лісова пісня»).

Робота в парах дає можливість подумати, обмінятися ідеями з

партнером, що формує навички спілкування, висловлювання думок, уміння вести дискусію. Працюючи в парах, студенти можуть взяти інтерв'ю, проаналізувати текст, відредагувати роботу один одного, протестувати, оцінити. Такі види діяльності дають змогу включити в процес активного навчання кожного студента, який відчуватиме свою самодостатність, зможе зробити свій внесок у спільну роботу, висловитися.

Інтерактивне навчання дає змогу розв'язувати одночасно кілька завдань. Важливим є те, що воно розвиває комунікативні вміння і навички, допомагає встановити емоційні контакти між студентами, забезпечує виховну функцію, оскільки привчає працювати в команді, прислухатися до думки одногрупників. Як показує практика, використання інтерактивності під час заняття знімає нервові навантаження студентів, дає можливість змінювати форми їх діяльності, зосереджувати увагу на головних питаннях заняття.

Контроль навчальних досягнень студентів за умов застосування інтерактивних технологій має свої особливості: схвалюються будь-які, навіть найменші успіхи та зусилля студентів. Аналіз студентських відповідей має починатися з позитивних зауважень, коригування неточних, неправильних – у формі пропозицій діяти інакше: «Можлива інша відповідь...», «Є інша точка зору...», «Можна сказати інакше...». Разом з тим, необхідно спонукати студента до самоаналізу та самоконтролю.

В результаті використання інтерактивних технологій на заняттях словесності прийшли до висновку, що даний підхід має свої переваги та недоліки. Серед переваг можна виділити такі: формування внутрішньої мотивації, стимулювання і розвиток пізнавальних інтересів, пошукової творчої активності студентів, самостійності у прийнятті рішень; в основі співпраці викладача і студентів є взаємодопомога і довіра; вивчається великий обсяг навчального матеріалу; підвищується рівень засвоєння навчального матеріалу; самостійне вивчення навчального матеріалу; зосередження уваги на індивідуальних здібностях студентів; інтеграція досвіду студентів.

Втім, з досвіду роботи переконалися, що при впровадженні інтерактивних технологій навчання виникає ряд труднощів, які можна передбачити і попередити: складність інтерактивних вправ, що вимагають попередньої підготовки викладача та студента; не завжди можна здійснювати контроль щодо обсягу і глибини набутих знань; ухилення частини студентів від роботи на занятті; результати роботи можуть бути непередбачувані.

Результати апробації інтерактивних технологій свідчать про підвищення інтересу студентів до вивчення дисциплін, формування мотиваційної готовності до міжособистісної взаємодії, активізація мислительної і творчої діяльності, покращання показників запам'ятовування навчальної інформації розвитку читацької й мовної

компетентності, навичок аналізу й самоаналізу в процесі групової й особистісної рефлексії; вихованню толерантного ставлення до іншої думки, національних традицій, розвитку культури майбутніх фахівців. Тож радимо творчо підходити до запровадження в практику інтерактивних технологій, враховуючи при цьому педагогічний досвід, спеціальні психологічні дослідження. На нашу думку, за умови правильно організації навчання вчитель зможе розв'язувати одночасно три завдання: навчально-пізнавальне, комунікативно-розвивальне й соціально-орієнтаційне.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрєєва В. М. Настільна книга педагога / В. М. Андрєєва, В. В. Григораш. – Х. : Основа, 2006. – 352 с.
2. Падалка О. С. Педагогічні технології / Падалка О. С. та інші. – К. : Укр. енциклопедія, 1995.
3. Пентиліук М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / Пентиліук М. І., Караман С. О. та ін. – К. : Ленвіт, 2009. – 400 с.
4. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібник / Пометун О. І., Пироженко Л. В. – К. : А.С.К., 2006. – 192 с.
5. Сиротинко О. Г. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання / Сиротинко О. Г. – Х., 2003.